

NÁHODA

A EXPERIMENT I' U MENÍ

NÁRODNÉ
OSVETOVÉ
CENTRUM

METODICKÉ LISTY

Eva Čarnoká

Impresia VI (Nedeľa), Kandinskij, z roku 1911

„Krásne ako náhodné stretnutie
šijacieho stroja a dáždnika
na operačnom stole.“

Comte de Lautréamont

METODICKÉ LISTY

NÁHODA A EXPERIMENT V UMENÍ

S NÁHODOU JE POTREBNÉ POČÍTAŤ,
LEBO SA OBJAVÍ VŽDY,
KEĎ BY SME TO NAJMENEJ ČAKALI...
ALE NÁHODA NEMUSÍ BYŤ VŽDY
LEN BLBÁ NÁHODA.

MÔŽE BYŤ AJ NOVÝM ZAČIATKOM,
AK SI JU VŠIMNE VÝNIMOČNÝ ČLOVEK,
KTORÝ JU EXPERIMENTOVANÍM
A SVOJÍM TALENTOM ZAČNE ROZVÍJAŤ.
NÁHODY A EXPERIMENTY VO VÝVOJI
UMENIA ZOHRÁVALI VEĽKÚ ROLU.
SPÁJAJÚ SA S HNUTÍM DADAISTOV,
SURREALISTOV, S AKČNOU MAĽBOU,
LAND ARTOM, HAPPENINGOM,
ČI INTERAKTÍVNÝM UMENÍM,
KTORÉ RÁTA S JEDINEČNOU
REAKCIOU PUBLIKA.

POĎME TEDA SPOLOČNE HĽADAŤ
ODPOVEĎ NA OTÁZKU:

MÔŽE ALEBO NEMÔŽE BYŤ NÁHODA
SPOLUTVORCOM UMELECKÉHO DIELA?

Autorka textu:
Eva Čarnoká

WASSILY KANDINSKY - NÁHODA A PRÍBEH ZRODU ABSTRAKcie

Vedeli ste, že Wassily Kandinsky – známy ruský maliar, grafik, pedagóg a teoretik, raz v noci prišiel domov a objavil vo svojom ateliéri výnimočný obraz? Ten zvláštny obraz, ktorý ponúkal nové možnosti, bol jeho vlastným dielom náhodne opretým o stenu dole hlavou. Nevieme presne, ktorý obraz to bol, ale ja som si pre experiment vybrala ako názornú ukážku maľbu *Impresia VI (Nedeľa)* z roku 1911, kedy tvoril autor v expresionistickom štýle.

Kontúrami zvýraznené tvary postáv nám zviditeľňujú a definujú ich pohlavie. Vpravo pán v nohaviciach a vľavo dáma s osmími dierkami v dlhých šatách – obraz s titulom *Impresia (dojem)* a podtitulom *Nedeľa* zachytáva pocity z nedeľnej „promenády“. Skrze zhody-náhod si však Kandinsky uvedomil, že obraz môže mať výraz a vyžarovanie aj bez toho, aby zobrazoval postavy a predmety zrozumiteľne.

Keď otočíme obraz dole hlavou, figúry muža a ženy v klobúkoch sa nám zrazu stratia a prestávame ich vnímať. Uvedomíme si, že vnímame a cítime len kompozíciu, výraz a energiu farieb, plochy, gestá, ťahy štetcom, kontrast...

Wassily Kandinsky sa na realitu vďaka náhode začal pozeráť z inej strany, ako bolo zaužívané, a tak sa dejiny umenia navždy zmenili...

Zdroj: Pinterest. Dostupné na <https://sk.pinterest.com/pin/521995413051037572/>

Keďže pred 100 a viac rokmi neboli televízory ani internet, „korzovanie“, (prechádzky na čerstvom vzduchu) bolo populárnou oddychovou aktivitou, ale aj jedným z obľúbených motívov vo výtvarnom umení 19. a 20. storočia

POKUSY S UHLOM POHĽADU

Teraz si spolu vyskúšame taký malý experiment, zmeníme uhol pohľadu otočením dvoch vybraných figuratívnych prác, ktoré boli ocenené na celoslovenskom kole súťaže Výtvarné spektrum 2020.

Veronika Jurčáková, archív NOC

Po otočení obrazu prestávajú byť fragmenty textov čitateľné. Slová, ktoré po prečítaní v každom z nás vyvolávali určitú emóciu (asociáciu) zrazu miznú a z písmen sa stávajú prvky kompozície. Vyabstrahované figúry prestávajú byť zrozumiteľné a do popredia vystupujú farebné plochy čistých základných farieb. Aj keď farebné plochy nie sú svojou rozlohou veľmi veľké, stávajú sa opticky dominantnými. Po otočení vystúpi do popredia silná energia chaosu a surová kresba, ktorá je slobodomyselná a rebelantská, vymyká sa zaužívaným princípom a konvenciám.

Marianna Ambrušová, archív NOC

Pozrime sa na obraz Marianny Ambrušovej z druhej strany. Všimnite si, ako sa výraz (výrez) žánrového reštauračného výjavu razom zmení. Už nie je tak viditeľný chlapík namaľovaný v zlatom reze vkladajúci si sústo rukou rovno do úst. Po otočení obrazu chlapík mizne a stáva sa nenápadným. Zrazu na obraze dominuje svetlá plocha stola, ktorá nám možno začne pripomínať strop miestnosti. Naraz sa väčšia pozornosť sústreďuje na kompozíciu vytvorenú z voľne položeného príboru na čistej ploche svetlého obrusu, ktorá svojou dôležitosťou nahradila chlapíka.

Môžete vyskúšať otočiť aj iné obrazy a skúmať, čo sa s obrazmi po otočení deje, čo z nich zrazu vyžaruje, čo sa z nich stratí, aký majú výraz, čo vlastne z iného uhla pohľadu na obraze dominuje... Je to farba? Plocha? Tvar? Ako na nás tieto výtvarné vyjadrovacie prostriedky pôsobia?

Náhoda Kandinského inšpirovala k uvedomenému tvoreniu prvých abstraktných obrazov v dejinách výtvarného umenia. Abstraktné obrazy nezachytávajú krajinu, postavy, predmetný svet, ale zaznamenávajú svet pocitov. Abstrakcia je skvelý vynález, pretože dáva umelcom možnosť uniknúť z každodennej, často trpkkej reality, ktorú život citlivým umelcom prináša. Absencia predmetného – materiálneho sveta v obrazoch môže dodať dielam duchovný rozmer a neraz vytvára priestor pre meditáciu a duchovný rozvoj.

Kandinsky sa venoval teórii abstraktného umenia a napísal knihu „O duchovnosti v umení“, ktorú odporúčam všetkým, ktorých abstrakcia zaujíma.

Vráťme sa ku spomínanému, ešte figuratívnemu obrazu Kandinského z roku 1911 – *Impresia VI (Nedeľa)* a opäť ho pozorne preskúmame. Kontúra je niečo, čo držalo farby a tvary maľovaných objektov pokope. Kontúra mávala obyčajne predmety „pod kontrolou“, určovala, ako sa má farba správať, odkiaľ a pokiaľ môže zájsť... Je to ako keď nalejete víno do pohára, kontúru určuje pohár, ktorý je naplnený vínom určitej farby. Ale čo sa stane ak sa pohár preleje, alebo ak víno pri prudkom pohybe vyšplechne z pohára? Predstavte si, že kontúra je napríklad korytom Žltej rieky v Číne a zrazu príde silné dažďe... Dravá žltá voda rieky sa z koryta vyleje ako živý a hľadá si cesty slobodne a bez obmedzenia. Vylitie vody z koryta rieky môže priniesť zlé, ale aj dobré. Vďaka pravidelným záplavám

Wassily Kandinsky, prvý abstraktný obraz, Bez názvu, akvarel, 1910, zdroj: moma.org

riek mohli ľudia starovekých civilizácií zavlažovať pôdu a pestovať obilie nevyhnutné pre život. Ľudia sa preto odporadávajú usádzali v povodí riek – Eufrat a Tigris, Chuang-he a Jang-c’-ťiang... Egypťania vďaka pravidelným záplavám v povodí rieky Níl mohli pestovať potravinárske plodiny, najmä obilie, ako je pšenica a jačmeň, a tiež ľan a papyrus. Voda oddávna prinášala život tak, ako farba vie vnášať život obrazom. Kandinsky narábal s farbou inak, ako bolo zaužívané. Keď sa odviazal, farby v jeho obrazoch nič nezastavilo. Ani kontúra, ktorá obyčajne v obrazoch dominuje nič nezmôže, farby obrazu si robia nezávisle svoje, sú autonómne, slobodne prechádzajú postavami aj krajinou...

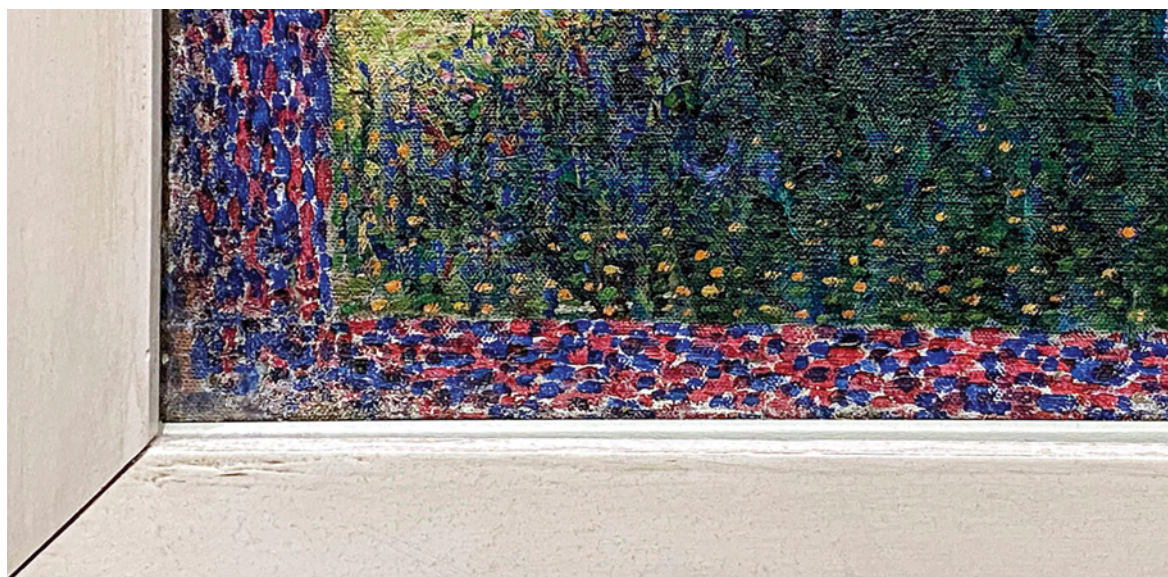
Impresionisti experimentovaním dokázali, že kontúry definujúce tvary maľovaných objektov vo figurálnych obrazoch nie sú nevyhnutné. Maľovali nanášaním škvrn, nepoužívali kontúry, vylúčili obrysové línie, ktoré obyčajne držia tvary pokope. Na pracovných listoch v prílohe sa na ukážke vytvorenej z Kandinského obrazu *Impresia VI (Nedeľa)* zameriame na fenomén kontúry. Aby sme si uvedomili rolu kontúry, pokúsme sa najskôr sústredene preskúmať spomínaný obraz a následne si ho predstaviť bez kontúr. Ako by na nás tento obraz pri absencii kontúr pôsobil? Čo by na ňom bolo dominantné?

EŠTE CHVÍĽU SPOLU ZOTRVAJME PRI ODDYCHOVANÍ A NEDEĽNOM KORZOVANÍ...

Jednu z najznámejších nedeľ 19. st. namaľoval Georges Seurat. Teleportujme sa spolu do 19. storočia na parížsky ostrov Grand Jatte na rieke Seina. Tak, ako nedele, aj relaxačný účinok ostrova Grand Jatte známi umelci často zachytávali vo svojich dielach (Claude Monet, Alfred Sisley, Vincent van Gogh...). Zo všetkých diel zobrazujúcich ostrov je Seuratove Nedeľ-

Seuratove experimenty / Nedeľné popoludnie na ostrove La Grande Jatte, 1884–86
© COPYRIGHT C'EST MA VIE! | MELINDA LARSON-HORNE

né popoludnie na ostrove La Grande Jatte asi najprelomovejšie. Pri stresoch, ktoré dnes väčšina z nás zažíva, je pohľad na tento obraz liečivo antistresový. Vyžaruje pokoj, akoby sa na ňom zastavil čas, postavy sa nehýbu... Ja osobne mám pocit, že sústredeným vnímaním slnkom zalia-

tych častí obrazu by sme si mohli zvýšiť príjem vitamínu D v zimných mesiacoch, a tým posilniť imunitu... No aj keď motív pôsobí upokojujúco a staticky (teda až na psíka a malé bežiacie dievčatko v pravej časti obrazu), po formálnej stránke bol obraz veľmi inovačný, mohli by sme ho

„pokojne“ označiť termínom experimentálny. Georges Seurat bol pointilistom a pointilizmus sa zakladal na experimentovaní s farebnými bodmi, bol inšpirovaný výskumom v oblasti optiky a farebnej teórie.

Seurat plátno ikonického obrazu *Nedeľné popoludnie na ostrove La Grande Jatte* obklopil rámom namaľovaných červených a modrých bodiek (alebo skôr bodiek – „takmer čiarok“) a uzavrel ho rámom z čisto bieleho dreva, ktorý na bielej stene obraz až tak viditeľne NE(ohra) NIČÍ. Všimnite si, ako citlivo pristupoval Seurat k rámovaniu obrazu, o ráme premýšľal do hĺbky, a preto by som všetkých fanúšikov rámovania chcela navigovať k takémuto vnímavému uvažovaniu o ráme a adjustácii diela.

Obraz je umiestnený v jednom z najstarších a najväčších múzeí v Amerike – v Inštitúte umenia v Chicagu (*Art Institute of Chicago*).

RÁM

Čo nám napadne pri slove rám? Určite sa väčšine z nás vybaví obraz. A čo sa nám vybaví pri slovnom spojení rám obrazu? Možno to bude ohraničenie, farba, materiál, štruktúra, tvar...

Po krátkej úvahe si preštudujeme ukážky rámovania najznámejších obrazov z minulosti až po súčasnosť. Pre lepšie porozumenie je vhodné použiť ukážku rámu z obdobia baroka, ktorá je zaujímavá

z hľadiska tvarov a farby (zlatá). Ďalej použijeme ukážku rámu obrazu z obdobia klasicizmu, pre ktorý je typické zjednodušenie tvarov a jemnejšie, decentnejšie prevedenie. Nevynecháme rámy z obdobia secesie, pre ktoré sú charakteristické dekoratívne a florálne prvky. Prejdeme príkladmi z moderny až po súčasné umenie, v ktorom sa veľmi často objavujú obrazy bez rámov. Dnes máme super možnosti vidieť a preštudovať si slávne diela na Slovensku a vo svete prostredníctvom virtuálnych prehliadok, webových a facebookových stránok známych galérií a múzeí. Ja osobne sa snažím využívať sociálne siete (facebook a instagram) efektívne, a to lajknutím a sledovaním aktivít známych múzeí a galérií po celom svete, aj na miestach, na ktoré sa zrejme nikdy nedostanem... Takto môžem byť viac „v obraze“, sledovať vývoj umenia a rozširovať svoje obzory.

RÁM AKO SÚČASŤ OBRAZU

Zamyslíme sa aj nad praktickou stránkou rámovania a nad tým, aké sú výhody a nevýhody rámovania, aké máme my vlastné skúsenosti s rámovaním obrazov. Rozprávame sa o tom, či je vždy nevyhnutné dielo zarámovať, a prečo sa vlastne obrazy rámujú. V úvode si položíme otázku, či môže rám obrazu dielu uškodiť, či ho môže dokonca „znásilniť“, alebo akým spôsobom môžeme vhodným rámom podporiť myšlienku diela...

Zdroj: printscreen webovej stránky paintinghere.com

RÁM BY SA MAL PRISPÔSOBIŤ OBRAZU, NIE OBRAZ RÁMU...

Ako zlý príklad uvediem reprodukciu Seuratovho obrazu *Nedeľné popoludnie na ostrove La Grande Jatte*. Rôzne webové predajné stránky využívajú popularitu diela veľmi nešťastným spôsobom, na míle vzdialenom od pôvodného citlivého zámeru autora. Ak rámuje obraz, ktorý sme nevytvorili, snažíme sa nájsť a porovnať ukážky rámovania obrazov umelca, zistiť viac o zámeroch a tvorbe autora, preskúmať okolnosti a obdobie, v ktorom žil.

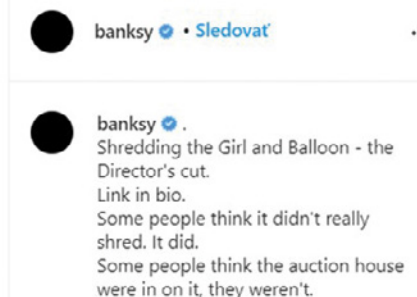
Foto – instagram.com/banksy

PRAVIDLÁ BY SME MALI POZNAŤ PRETO, ABY SME SI ICH MOHLI DOVOLIŤ PORUŠIŤ

Banksy / náhoda a experiment so skartovacím mechanizmom v ráme

Jedným z najúspešnejších rebelantov na svete je bezpochyby umelec s neznámou

identitou vystupujúci pod pseudonymom Banksy. Pouličný výraz nasprejovaných obrazov povyšuje na „luxusné umenie“ honosnými rámami zlatej farby. Jeden z rámov však autor dotvoril skartovacím mechanizmom, ktorý sa spustil a skartoval časť obrazu *Dievča s balónom* priamo na aukcii v londýnskej Sotheby's. Údajne náhodou sa skartovačka počas deštrukcie obrazu zasekla a dielo bolo zničené len sčasti. Kupujúca, dlhoročná klientka aukčnej spoločnosti, bola najskôr šokovaná, ale dnes už vie, že hodnota diela, ktoré vydražila za 1,04 milióna libier skartovaním stúpla. Alex Branczik, šéf Sotheby's sekcie súčasného umenia uviedol, že Banksy umelecké dielo v aukcii nezničil, ale vytvoril. Tvrdí, že ide o prvé umelecké dielo v histórii, ktoré vzniklo naživo počas aukcie.

Foto – instagram.com/banksy

Jannis Kounellis, Bez názvu (12 koní), 1969, galéria L'Attico, Rím, Taliansko
Zdroj: <https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2017/march/23/a-movement-in-a-moment-arte-povera/>

AK DÁ AUTOR SVOJMU DIELU NÁZOV „BEZ NÁZVU“, VZNIKNE HÁDANKA :-)

Autorom tohto diela *Bez názvu* (12 koní) je Jannis Kounellis. Už ste sa niekedy zamýšľali nad tým, prečo niektoré diela nemajú názov? Umelci musia názvy diel a výstav vymýšľať často. A niekedy to vôbec nie je jednoduché... Keď sme už pri tých živých koňoch Kounellis vystavených v galérii, spomenula som si na legendu o vzniku názvu smeru *dadaizmus*, ktorá hovorí, že názov vznikol NÁHODNÝM kvapnutím kvapky na slovo *dada* (koník, koníček/záľuba) v otvorenom francúzskom slovníku Larousse. Aj ja často vyberám názvy výstav a diel pomocou slovníka. Je to dobrá pomôcka. V slovníku viete nájsť slová, ktoré by vám neprišli na um, no pritom vystihujú podstatu diela, či konceptu výstavy. Niekedy nám názov pomôže lepšie

pochopiť zámery umelca. Ale ako pristupovať k dielu, ktoré názov nemá?

1. Pointa je jasná, dielo názov nepotrebuje
2. Autor chce, aby sme sa zamysleli nad pointou, ktorú nezadefinuje názvom, nekladie nám mantinely pri premýšľaní o motíve
3. Autor chce aby sme sa nezamýšľali nad motívom rozumom, ale chce, aby sme dielo vnímali zmyslami, zrakom, sluchom, ňuchom a precítili emóciu
4. Zrejme existujú aj iné dôvody :-)

Na záver sa zamyslite nad dielom Kounellis *Bez názvu*, ktoré pozostávalo z 12 živých koní. Diváci na tejto výstave boli isto prekvapení a možno aj šokovaní. Predstavte si, že sa ocitnete v strede výstavnej siene medzi živými zvieratami. Aké máte pocity? Čo vám napadne pri pohľade na krásne zvieratá? Čo nám chcel autor dielom povedať? Svoje myšlienky a názory sformulujte a zapíšte na čistý papier.

EXPERIMENTÁTOR DUCHAMP

Mám dobrý pocit, keď sa mi podarí nadchnúť študentov k tomu, aby túžili spoznávať výnimočné umelecké diela na vlastnej (husacej) koži :-)

Niektorí z nich cestujú na vzdialené miesta, kde som ešte nikdy nemala možnosť ísť a potešia ma pozdravom v podobe selfie napríklad pri obraze Moneta. Raz som dostala do správy takúto čisto bielu fotografiu od Kláry, ktorá cestovala za oceán.

Fotografia zo súkromného archívu Evy Čarnokej

Dadaista Marcel Duchamp povýšil každodenný predmet (pisoár) na umelecké dielo. Spôsob tvorby diela z už hotových (umelcom nevytvorených) predmetov sa volá ready-made. Tento termín sa u nás bežne používa v angličtine. Spomeňte si na živé kone Kounellis vystavené v galérii. V zmysle duchampovského princípu ready-made boli kone ako nádherné a esteticky dokonalé stvorenia „povýšené“ na umelecké dielo, ktoré bolo vystavené divákovi na obdiv. Možno ich autor

vystavil namiesto obrazov, pretože chcel upriamiť pozornosť na hodnotu zvierat a prírody, s ktorou žiaľ pomaly väčšina z nás stráca prirodzený kontakt. Ak by sme si mali vybrať, čo je pre nás väčší zážitok? Byť v prítomnosti živého koňa, alebo vidieť jeho obraz zavesený na stene?

Keď tvoríme ready-made z odpadového materiálu, voláme to junk art. Ak sa snažíme myslieť ekologicky, separujeme plasty a prázdne použité plastové nádoby, z ktorých je možné vytvoriť niečo nevšedné. Prázdne plastové fľaše od šampónov, aviváže, pracích a čistiacich práškov môžeme zlepiť lepidlom na plast a vytvoriť tak výtvorné dielo. Napríklad takúto kozmickú loď

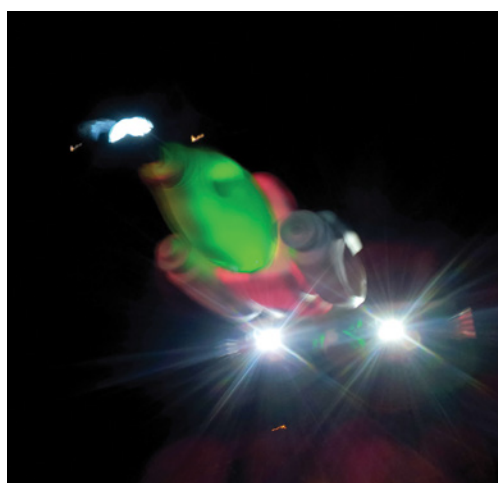

Tvorba junk-artu, fotografia zo súkromného archívu Evy Čarnokej

Po zaschnutí lepidla môžeme objekty nastriekať sprejmi ľubovoľnej farby. Ak upevníme na prácu LED svetielka, vytvoríme svetelné umenie (light art). Ak kozmickú loď zavesíme na silon a rozkolíšeme ju ventilátorom tak, aby sme ju oživil pohybovom, kategorizujeme to ako kinetické umenie (kinetic art).

*Tvorba junk-artu,
fotografie zo súkromného archívu
Evgy Čarnokej*

*Tvorba junk-artu,
fotografie zo súkromného archívu Evgy Čarnokej*

Svoju svietiacu kozmickú loď som nainštalovala do priestoru galérie spolu s ďalšími prvkami – oblakmi z výplne do vankúšov a vytvorila som tak svetelnú inštaláciu. Tú by sa dalo ozvláštniť zvukom a experimentom s dostupnými aplikáciami, ktoré vedú synchronizovať farebné svetlo s prehrávanými skladbami. Takým spôsobom by sme mohli vytvoriť aj multi-mediálne dielo.

MARINA ABRAMOVIC, SEBAPOZNÁVANIE A EXPERIMENT S VLASTNÝM TELOM

Známa srbská umelkyňa Marina Abramović je performerka, ktorá roky spolupracovala so svojim partnerom Ulayom († 2020). Keď sa nakoniec rozhodli ukončiť svoj vzťah performanciou *The Lovers* v roku 1988, urobili to neobyčajne a svojisky, ako umelci. Naplánovali svoj rozchod niekde uprostred Veľkého čínskeho múra. Priemerne 20 km denne tri mesiace kráčali oproti sebe. Každý z iného konca Veľkého čínskeho múra prešiel viac, ako 2000 km, aby sa stretli niekde uprostred a navždy rozišli...

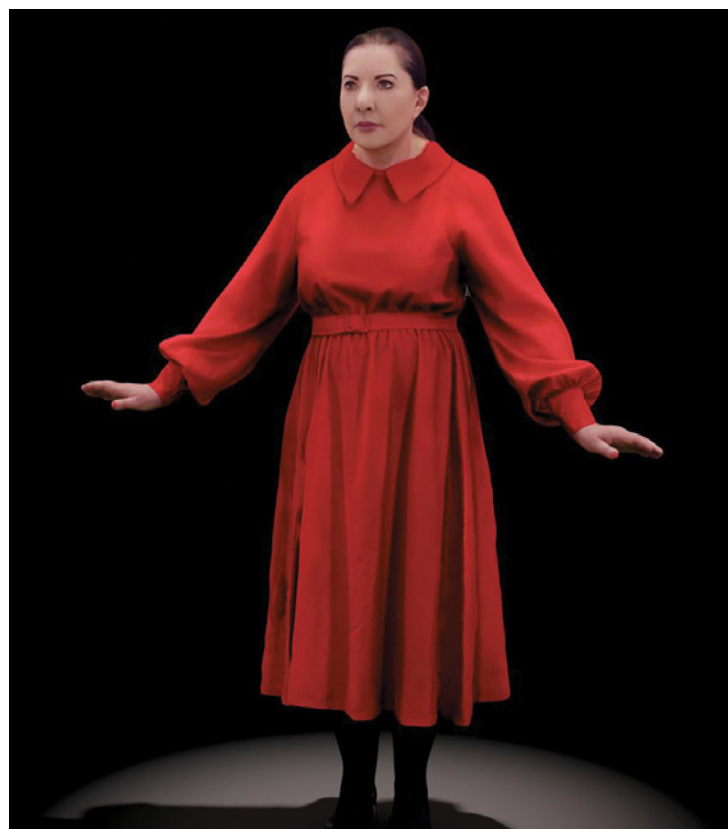
Zdroj: <https://publicdelivery.org/marina-abramovic-the-lovers-the-great-wall-walk/>

Performance znamená (z angl.) „predstavenie“, vo výtvarnom umení je to umelcom inscenovaná akcia pred publikom, ktorá prebieha v určitom čase a priestore. Performancia má blízko ku divadlu. Na rozdiel od divadla však neprebíha skúška, generálka a obyčajne ani repríza. V roku 2010 Marina Abramović realizovala 3-mesačnú performanciu v The Museum of Modern Art (MoMA) v New Yorku. 8 hodín denne bez slova sedela pred divákmi za stolom a pozerala im uprene do očí. Jej dielo si prišlo pozrieť viac, ako 750 000 divákov. Počas tejto performancie sa po rokoch stretla s Ulayom, ktorý sa na jej výstavu do MoMA tiež prišiel pozrieť. Nezabudnuteľne silné video, ktoré zachytáva ich emotívne intenzívne stretnutie, bolo zdieľané na sociálnych sieťach po celom svete. Marina Abramović založila experimentálne laboratórium – inštitút (www.mai.art) zameraný na vzdelávanie verejnosti v oblasti performancie („nehmotného umenia“) a chce, aby sa diváci stali performerami a spolu s ňou pochopili, o čom performancia je. A čo vy, už ste to niekedy vyskúšali? Ak nie, odporúčam urobiť pokus s novými pocitmi, ktoré môžete zažiť, ak si sadnete za stôl so známou osobou a budete sa pozeráť uprene do očí 15 minút. Hovorí sa, že oči sú bránou do duše človeka...

Marina Abramović performanciu ďalej rozvíja pomocou experimentov v oblasti rozšírenej reality, ktorá ju umožnila divákovi vidieť, akoby s nimi skutočne bola v miestnosti. 36 kamier nasnímało srb-skú umelkyňu z rôznych uhlov pohľadu a následne bol vytvorený jej 3D digitálny avatar – presný digitálny pohybujúci sa obraz, s ktorým sa diváci mohli stretnúť. Vďaka technológiám raz možno budeme môcť „byť prítomní“ na akoľvek mieste na planéte a budeme mať možnosť stretnúť sa so slávnymi umelcami, ktorých 3D digitálna podoba bude živá naveky.

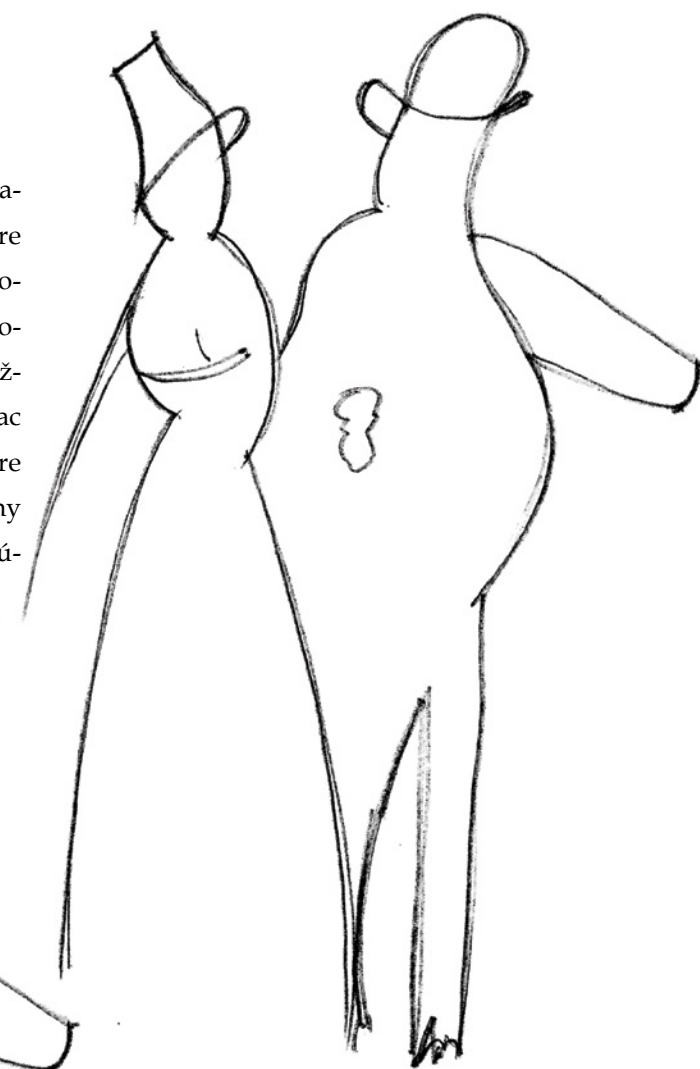
The Life, inštalácia v galérii Serpentine, Londýn, 2019

Zdroj: <https://www.dezeen.com/2019/02/28/marina-abramovic-the-life-3d-digital-avatar-design/>

PRÍLOHA Č. 1 / PRACOVNÝ LIST KONTÚRA DEFINUJE

Dokreslite kontúry Kandinského obrazu tak, aby kontúra ohraňovala tváre a šaty postáv. Dotvorte a vyfarbite prostredie okolo postáv tak, aby ste rešpektovali tvary zadané kontúrami. Snažte sa vytvoriť ilustráciu, ktorá by bola viac popisná, sústreďte sa na výraz tváre postáv, na detaily (napr. na dekoratívny vzor na šatách). Rozvíjajte pri tom kontúry aj v pozadí postáv.

PRÍLOHA Č. 2 / PRACOVNÝ LIST EXPERIMENT S KONTÚROU

Pokúste kontúry vyňaté z Kandinského obrazu ignorovať. Dotvorte farebne postavy a prostredie, v ktorom sa nachádzajú. Pokúste sa vyjadriť váš pocit z počasia, aké momentálne pri pohľade z okna je, a to len farbami (farebnými pastelkami, fixkami...).

PRÍLOHA Č. 3 / PRACOVNÝ LIST EXPERIMENT DOLE HLAVOU

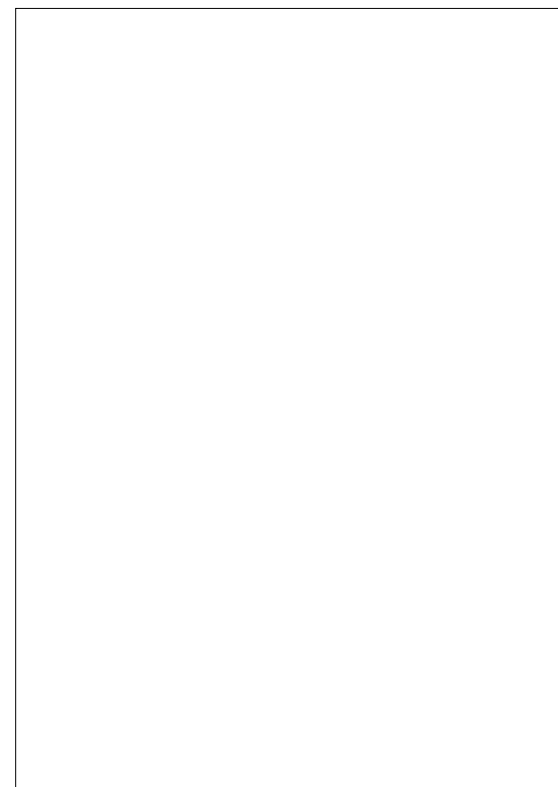
Významný neoexpresionista Hans-Georg Kern sa narodil v r. 1938. Pochádza z mestskej časti Deutchbaselitz (mesto Kamenz v Nemecku). Umelecké meno Georg Baselitz si zvolil podľa svojho rodiska. Keď študoval výtvarné umenie vo východnom Berlíne, učiteľov veľmi nepočúval, vždy si chcel robiť svoje, a tak ho zo školy vyhodili. Dozvedela som sa o ňom v 90. rokoch 20. stor. na dejinách umenia na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Učili sme sa o jeho netradičných obrazoch inštalovaných dole hlavou. V 90. rokoch mal doma internet málokto a pri štúdiu na štátnice z dejín umenia sme vychádzali hlavne z knihy ART TODAY. V tejto hrubej knihe bola ukážka jeho figurálneho obrazu *Adieu* z r. 1982. Ak by ste chceli mať predstavu, ako jeho figurálne obrazy vyzerajú, dnes nie je problém si ukážky vyhľadať na internete :-). Viacerým možno napadne otázka, či maľoval autor obrazy normálne a otáčal ich až po dokončení pri inštalovaní... Zaujímavé je, že ich v skutočnosti maľoval otočené tak, ako sú zavesené v galériách, teda dole hlavou. Baselitz chcel vytvoriť diela, ktoré budú diváka iritovať tým, že bude nútený zmeniť zaužívaný uhol pohľadu. A naozaj, diváci v galériách pri jeho obrazoch otáčajú hlavy a niekedy robia aj úklony do strán.

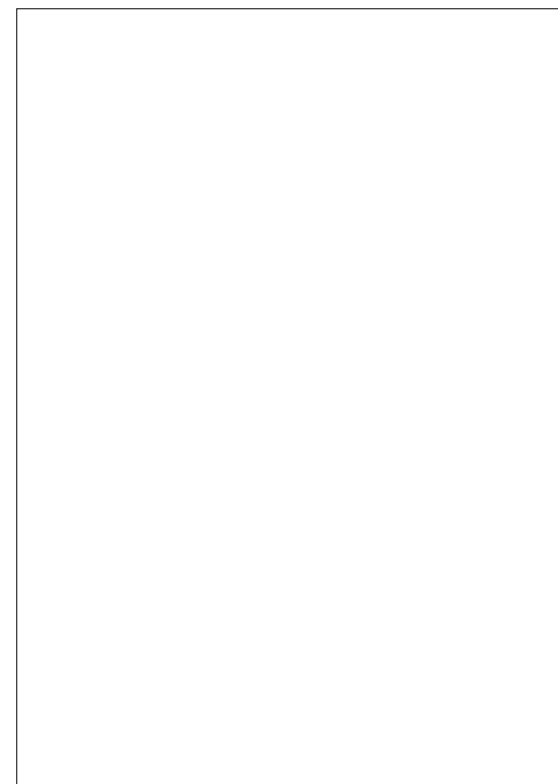
Georg Baselitz, 1. obraz vystavený dole hlavou *Les na hlave*, 1969
Zdroj: wikiart.org

Vyberte si svoju zaujímavú fotografiu a vytvorte autoportrét spôsobom, akým tvoril Baselitz. Pokúste sa vytvoriť perokresbu podľa vašej fotky, ktorá bude otočená dole hlavou. Ak vás tento experiment zaujal, cvičenie môžete vyskúšať aj na väčší formát.

1. pokus

2. pokus

PRÍLOHA Č. 4 / PRACOVNÝ LIST EXPERIMENT S RÁMOVANÍM OBRAZOV

Ľubovolnou technikou dotvorte rámy reprodukciám obrazov známych umelcov. Pri tvorbe môžete vychádzať z nasledujúcich ukážok, alebo si vyberte iné obľúbené diela. Vezmite do úvahy, v ktorom období boli originály známych obrazov vytvorené, vnímajte diela v náväznosti na historický kontext. Na vyhľadávanie ukážok na tieto praktické cvičenia vám poslúžia napr. webstránky www.moma.org,

Pablo Picasso, Traja muzikanti
Zdroj: pablocicasso.org

www.wikiart.org (tu nájdete vizuálne umenie z celého sveta vhodné pre edukačné účely). Vytlačené ukážky obrázkov môžete umiestniť na väčší rozmer výkresu a následne dotvoriť rám alebo vytlačte len detail/časť obrazu (roh) a potom ľubovoľnou technikou vytvorte časť rámu obrazu v mierke 1:1. Pre overenie, akým spôsobom je originálny obraz v galérii/múzeu zarámovaný použite internet. Rám, ktorý ste vytvorili, porovnajte s rámom na origináli (napr. na oldbulllee.com/artasdisplayed.htm). V prípade, ak originálny obraz nie je zarámovaný, sa na záver pokúste zodpovedať na otázku, či vám rám na obraze chýba, a prečo asi obraz rám nemá.

Pablo Picasso, Avignonské slečny,
Zdroj: pablocicasso.org

Jackson Pollock, One: Number 31

Zdroj: <https://www.art-madrid.com/en/post/Jackson-Pollock-A-Collection-Survey-at-MOMA-Museum>

PRÍLOHA Č. 5 / PRACOVNÝ LIST TEN DOJEM, KEĎ RÁM OHRANIČUJE FRAGMENTY OBRAZU...

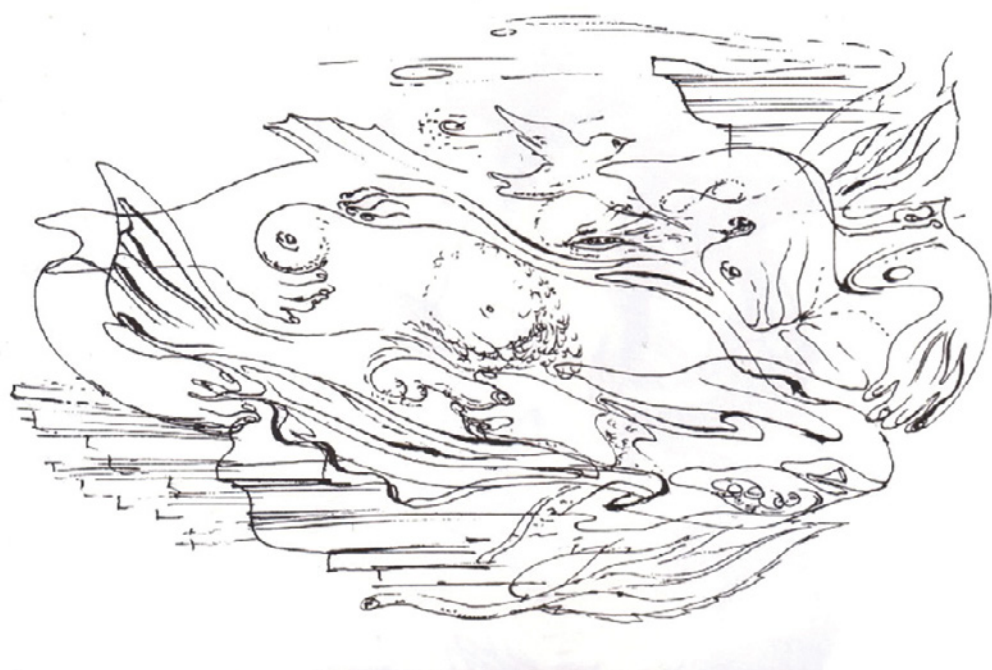
Slávny obraz *Raňajky v tráve* nenamaľoval len Édouard Manet, ale o niečo neskôr aj Claude Monet. Zarámované fragmenty monumentálneho obrazu, ktorý mal pôvodne 4 x 6 metrov sú v zbierkach

Musée d'Orsay v Paríži. Maliarov príbeh o obraze hovorí: „Musel som zaplatiť nájom, dal som ho ako zábezpeku prenajímateľovi, a ten ho zroloval a vložil do pivnice. Keď som mal konečne dosť peňazí na jeho získanie späť, ako vidíte, splesniv.“ Slávny impresionista Monet obraz rozrezal a ponechal si iba tri fragmenty. Tretí fragment zmizol. Pokúsite sa ho dotvoriť podľa vlastnej fantázie. Ak potrebujete viac priestoru, vytlačte si ukážku a nalepte na väčší papier.

Claude Monet, Raňajky na tráve, 1865–1866

Zdroj: <https://arthistoryproject.com/artists/claude-monet/luncheon-on-the-grass/>

Zdroj: <https://en.wahooart.com/A55A04/tu.nsf/Opra/BRUE-6WHJYX>

PRÍLOHA Č. 6 / PRACOVNÝ LIST

**„Krásne ako náhodné
stretnutie šijacieho
stroja a dáždnika na
operačnom stole.“**

Comte de Lautréamont

Lautréamont, francúzsky básnik 19. stor., si skutočné uznanie získal až v 20. storočí. Bol predchodcom a vzorom surrealistov. Surrealisti sa opierali o sny, psychoanalýzu Sigmunda Freuda a zapodievali sa skúmaním podvedomia. Pri experimentovaní s podvedomím umelci využívali automatické kreslenie (písanie), ktoré bez uvedomelých korekcií riadených mozgom autenticky odrážalo autorove podvedomie. Naše sny nie sú cenzurované

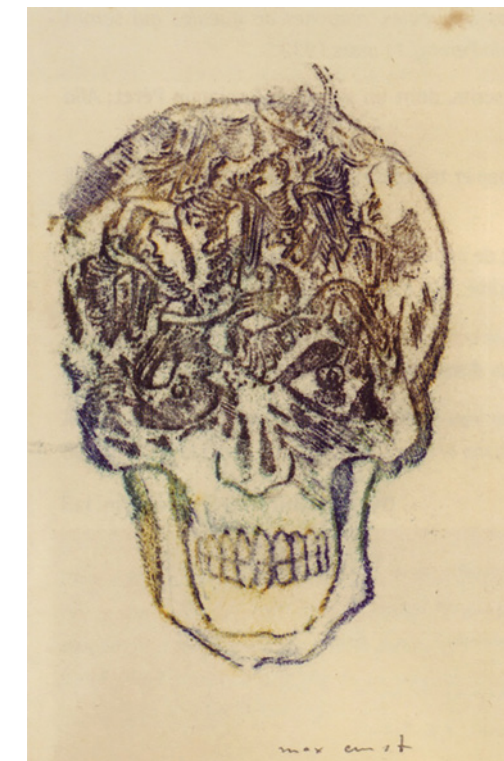
rozumom, a preto sa v spánku z podvedomia môžu vynárať nesúrodé fragmenty z nášho života. Tieto fragmenty sú ako črepiny zrkadla, odrážajú realitu, v ktorej žijeme. Často navonok nedávajú zmysel, ale ich pravidelným skúmaním a praktizovaním snových analýz môžeme hlbšie spoznávať pravdu o sebe.

André Masson, francúzsky surrealista, bol majstrom v automatickom kreslení. Kreslil naozaj bez cenzúry, a preto jeho kresbičky, vyvierajúce z podvedomia často obsahovali erotické fragmenty. Kresbička vľavo je poetická, no autor má aj „pikantnejšie“ verzie voľne dostupné na internete.

Na prázdny priestor sa pokúste vytvoriť automatickú kresbu, ktorá by odrážala vaše pocity. Príliš sa nezamýšľajte, aby ste kresbu necenzurovali a kľudne sa odviažte, môžete svoju kresbu uchovať v tajnosti.

PRÍLOHA Č. 7 / PRACOVNÝ LIST EXPERIMENT S FROTÁŽOU

Surrealista Max Ernst experimentoval s technikou frotáže. Frotážoval hlavne prírodniny. Túto techniku vhodnú na experimentovanie poznáme asi všetci zo základnej školy, kde sme vytvárali štruktúry najčastejšie pomocou listov rastlín. Okrem listov sú veľmi vďačné mince, ktorých reliéf je možné prekresliť na čistý papier šrafovaním ceruzou. Peniaze sú symbolom hodnoty a mňa veľmi potešilo, keď sa mi do rúk náhodou dostala talianska 20 centová minca s motívom úžasného diela od známeho futuristu Umberta Boccioniho. Dielo sa volá Jedinečné tvary priestorovej kontinuity. Mincu som pomocou techniky frotáž preniesla na papier a následne oskenovala. Vedľa frotáže mince s dielom Boccioniho si vyskúšajte vytvoriť kompozíciu pomocou frotáží mincí z vašej peňaženky.

Max Ernst,
frotáž ku knihe francúzskeho básnika
Benjamina Péreta, *Sublimujem*, 1936
Zdroj:
<http://50watts.com/Max-Ernst-frottage-skulls-for-Peret>

Pamätáte sa na 100 slovenských korún s motívom Madony od Majstra Pavla z Levoče, či na dvojkor

PRÍLOHA Č. 8 / PRACOVNÝ LIST KEĎ JE PRACOVNÝ LIST O LISTE

Skúšanie rôznych techník je jednou z ciest ku experimentovaniu. Rozhliadnite sa okolo seba... Čo by ste vedeli použiť pri frotáži? Ja som našla v izbe jeden žltý list na mojej obľúbenej a veľmi fotogenickej rastline antúria. Posledne som ju fotila na valentínky pre svojich blízkych. Teraz som vyskúšala frotáž, ktorú som oskenovala a prefarbila v počítači na červeno. Max Ernst, ktorý vytváral frotáže z prírodnín, bol surrealista a surrealisti veľmi radi narábali so slovami. Vašou úlohou je dotvoriť frotáž lista textom. Môžete použiť ceruzu, pero alebo tuš a pierko. Môžete z motívu vytvoriť valentínku, list, otváraciu pohľadnicu a nakoniec to poslať poštou niekomu blízkemu... Žilky na liste môžete vnímať ako riadky, do ktorých sa dajú vpísať slová.

